

บทที่ 2

แนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง “รูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์เมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ” ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิด เอกสารวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้
2. ลักษณะของผู้เรียน
3. ผู้สอนและรูปแบบการสอน

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้

นักการศึกษา เชื่อมานานแล้วว่า นักศึกษาแต่ละคนมีรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และรูปแบบการเรียนนี้มีผลต่อวิธีเรียนรู้ของนักศึกษา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษาด้วย (Dunn & Price , 1989 อ้างถึงใน Caldwell & Ginther, 1996) วิตโต และ ฮุกเกอร์ (Vitto & Hooker , 1983 อ้างถึงใน Well & Higgs , 1990) ได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการที่ผู้สอน จะต้องรู้ถึงความแตกต่างของรูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษา เนื่องจากวิธีการสอนของผู้สอนในชั้นเรียนอาจทำให้นักศึกษาคนหนึ่งเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น แต่ก็อาจเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาคนอื่นๆ เช่นกัน แต่ถ้าผู้สอนได้เรียนรู้ถึงความแตกต่างในรูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาแล้ว จะทำให้ผู้สอนดำเนินการสอนได้เหมาะสมและสอดคล้องกับรูปแบบของผู้เรียนมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความหมายของรูปแบบการเรียนรู้

ถ้าพิจารณาถึงความหมายของรูปแบบการเรียนรู้แล้ว มีนักการศึกษาให้คำนิยามของรูปแบบการเรียนรู้ไว้หลากหลาย ดังนี้

รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) หมายถึง ลักษณะเฉพาะของบุคคลในการเรียนรู้หรือวิธีการเรียนที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งชอบ (Davis , 1991)

รูปแบบการเรียนรู้ หมายถึง วิธีการที่แต่ละบุคคลยึดถือในการรวบรวมข้อมูลข่าวสารให้เป็นระบบ (Messick อ้างถึงใน Davis , 1991)

รูปแบบการเรียนรู้ เป็นวิธีการที่แตกต่างกันของบุคคลในการเข้าถึงศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Learning Centered) รวมถึงรูปแบบที่เหมาะสมของกลยุทธ์ทางการเรียนรู้ (Learning Strategies) (Rayner & Riding , 1997)

ส่วนกรashaและไรซ์แมนน์ (Grasha & Riechmann , 1974 อ้างถึงใน Rayner & Riding, 1997) ได้กล่าวถึงรูปแบบการเรียนรู้ว่า เป็นความชอบ หรือความโน้มเอียงของบุคคลที่จะเลือกหรือแสดงออกถึงลักษณะของเทคนิคการเรียนรู้ที่ตนชอบ

จากแนวคิดและนิยามที่ได้มีผู้กล่าวถึงรูปแบบการเรียนรู้ พอจะสรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้ หมายถึง ลักษณะและวิธีการที่แต่ละบุคคลชอบใช้ในการเรียนรู้

รูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษา

นักศึกษาที่เข้ามหาวิทยาลัย มีพื้นฐานทางร่างกาย ความคิด สติปัญญา แตกต่างกัน ทำให้ลักษณะและวิธีการเรียนรู้ หรือรูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาใช้ มักจะเป็นผลสะท้อนจากประสบการณ์เดิม รวมทั้งการศึกษาระดับต้น ๆ กระบวนการเรียนที่เคยชินมาก่อน และสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไป (พรชูลี อชวบูรณ์ , 2525) ได้มีนักการศึกษาจัดแบ่งรูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาไว้หลายรูปแบบ ดังนี้

รูปแบบการเรียนรู้ของโคลบ์ (Kolb's Learning Style) ประกอบด้วย 2 มิติ มิติแรกกล่าวถึง ความคิดที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม (Concrete and Abstract Thinking) มิติที่สองกล่าวถึง ประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ข่าวสารและการสะท้อนกลับของข้อมูลข่าวสาร มิติทั้งสองนี้จะผสมผสานกันเพื่อประกอบเป็นรูปแบบการเรียนรู้ 4 แบบ คือ

1. Divergers ผู้เรียนมีกระบวนการรับรู้และสะท้อนกลับเฉพาะข้อมูลที่เป็นรูปธรรม และชอบทำกิจกรรมการเรียนรู้คนเดียว
2. Convergors ผู้เรียนมีกระบวนการรับรู้และสะท้อนกลับข้อมูลที่เป็นนามธรรม ชอบรายละเอียดปลีกย่อย มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องคิดเป็นขั้นตอน
3. Assimilators ผู้เรียนรับรู้ข้อมูลที่เป็นนามธรรมอย่างรวดเร็ว และเป็นผู้ชอบเข้าไปแก้ไขปัญหากิจกรรมการเรียนรู้

4. Accomodators ผู้เรียนรับรู้ข้อมูลที่เป็นรูปธรรมอย่างรวดเร็ว และชอบเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเสี่ยงในรูปแบบต่าง ๆ ชอบแสวงหาการทดลอง และมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น

เดอกัวซ์ (DeCoux) ได้นำเครื่องมือวัดรูปแบบการเรียนรู้ของโคลบ์ (Kolb's Learning Style Inventory) มาทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลได้พบข้อจำกัดของเครื่องมือวัดรูปแบบการเรียนรู้ของโคลบ์ว่า ไม่มีความเที่ยงในการจำแนกชนิดของการเรียนของนักศึกษาพยาบาลซึ่งสอดคล้องกับนักการศึกษาหลาย ๆ ท่านที่ได้นำเครื่องมือนี้ไปใช้ (DeCoux, 1990)

เกรกอรีค (Gregorc, 1982 อ้างถึงใน Rayner & Riding, 1997) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนรู้ว่า หมายถึง การที่บุคคลเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (Concrete Experience) หรือผ่านประสบการณ์ที่เป็นนามธรรม (Abstract Experience) อย่างต่อเนื่องหรือเป็นครั้งคราว

เกรกอรีค ได้แบ่งรูปแบบการเรียนรู้ ออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. Concrete Sequential Learning ผู้เรียนแบบนี้ชอบการเรียนรู้แบบตรงไปตรงมา จะไม่ค่อยเข้าใจความคิดหรือทฤษฎีที่เป็นนามธรรม ชอบการเรียนรู้ที่ก้าวไปที่ละขั้นเรียงตามลำดับ และไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง

2. Concrete Random Learning ผู้เรียนแบบนี้เชื่อในการลองผิดลองถูก ชอบการเรียนรู้โดยสัญชาตญาณและความเป็นอิสระในการเรียน

3. Abstract Sequential Learning ผู้เรียนแบบนี้ชอบการวิเคราะห์ การใช้เหตุผลทางตรรกวิทยาในการเรียน และชอบการสอนที่เป็นคำพูด (Verbal Instruction)

4. Abstract Random Learning ผู้เรียนแบบนี้จะยอมให้อารมณ์และความรู้สึกนำหน้าการกระทำ ชอบการเรียนรู้แบบองค์รวม มีวิสัยทัศน์ในการเรียนรู้และไม่มีแบบแผนในการรับข้อมูลข่าวสาร มีความคิดสร้างสรรค์ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง มักเบื่อง่าย ไม่ชอบกำหนดการ และการกำหนดเส้นตายในการทำงานต่าง ๆ

จะเห็นว่าการแบ่งรูปแบบการเรียนรู้ของเกรกอรีค ทั้ง 4 แบบ ดังกล่าวข้างต้น มีส่วนคล้ายคลึงกับการแบ่งรูปแบบการเรียนรู้ของโคลบ์

ฮิลล์ (Hill, 1976 อ้างถึงใน Rayner & Riding, 1997) ได้สร้างเครื่องมือวัดรูปแบบการเรียนรู้ เรียกว่า Cognitive Style Mapping เพื่อรวบรวมรูปแบบการเรียนรู้และการสอน และการออกแบบหลักสูตร เครื่องมือประกอบด้วย ส่วนสำคัญ 4 ส่วน คือ

1. สัญลักษณ์ทางภาษา (Linguistic Symbols) แบ่งเป็นสัญลักษณ์ทางทฤษฎี (Theoretical Symbols) เช่น ให้หาความหมายของคำที่ได้ยินหรือเห็นมากับสัญลักษณ์ทางคุณลักษณะ (Qualitative Symbols) ซึ่งเป็นการบอกถึงคุณลักษณะที่ค้นพบจากประสาทสัมผัส ได้แก่ การดม ชิม สัมผัส หรือการใช้ภาษากาย
2. ปัจจัยทางวัฒนธรรม (Cultural Determinants) เช่น ระดับของอิทธิพลของครอบครัว หรือโบสถ์
3. วิธีการอนุมาน (Modality of Inference) เช่น การให้เหตุผลโดยมองที่ความแตกต่างหรือความคล้ายคลึงกันของมโนคติต่าง ๆ
4. ความจำทางการศึกษา (Educational Memory)

ส่วนกรashaและไรซ์แมนน์ (Grasha & Reichmann, 1970 อ้างถึงใน วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537) ได้แบ่งรูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษา ออกเป็น 6 แบบ คือ

1. แบบอิสระ (Independent) ลักษณะผู้เรียนแบบนี้ชอบที่จะคิดและทำงานเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง แต่ก็ฟังความคิดเห็นของคนอื่น ๆ ในชั้นเรียนด้วย มีความตั้งใจศึกษาเรียนรู้เนื้อหาวิชาที่ตนเองรู้สึกที่สำคัญ และมีความเชื่อมั่นในความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. แบบหลีกเลี่ยง (Avoidant) ผู้เรียนแบบนี้จะไม่สนใจการเรียนรู้เนื้อหาวิชาในชั้นเรียนตามแบบแผน (Traditional Classroom) ไม่มีส่วนร่วมกับผู้เรียนคนอื่น ๆ และผู้สอนในห้องเรียน ไม่สนใจสิ่งที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ผู้เรียนจะมีทัศนคติต่อห้องเรียนแบบนี้ว่าไม่น่าสนใจ
3. แบบร่วมมือ (Collaborative) ผู้เรียนแบบนี้รู้สึกว่าตนเองสามารถเรียนรู้ได้มากที่สุด โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สติปัญญาและความสามารถระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ผู้เรียนแบบนี้จะร่วมมือกับผู้สอนและกลุ่มเพื่อน ชอบทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ เห็นชั้นเรียนเป็นสถานที่สำหรับสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Social Interaction) เช่นเดียวกับสถานที่เรียนรู้เนื้อหาวิชา
4. แบบพึ่งพา (Dependent) ลักษณะของผู้เรียนแบบนี้จะเป็นไปในลักษณะของการขาดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และจะเรียนรู้เฉพาะสิ่งที่ถูกบังคับหรือกำหนดให้เรียน ผู้เรียนเห็นผู้สอนและกลุ่มเพื่อนร่วมชั้นเรียนเป็นแหล่งของโครงสร้างความรู้ เป็นแหล่งสนับสนุนทางวิชาการ (Source of

Structure and Support) เขาจะมองผู้มีความรู้เพื่อเป็นแนวทางและต้องการให้บอกว่าควรทำอะไร ดังนั้น ผู้เรียนแบบนี้ไม่ค่อยจะมีความคิดริเริ่มหรือไม่มีความคิดบางอย่างที่เป็นตัวของตัวเองที่จะอภิปรายในชั้นเรียน

5. แบบแข่งขัน (Competitive) ผู้เรียนแบบนี้เรียนรู้เนื้อหาวิชา เพื่อที่จะทำให้ได้ดีกว่าคนอื่น ๆ ในชั้นเรียน เขารู้สึกว่าจะต้องแข่งขันกับผู้เรียนคนอื่น ๆ เพื่อให้ได้รับรางวัลจากชั้นเรียน เช่น คะแนนหรือคำชมของผู้สอน ความสนใจของผู้สอน เขามองชั้นเรียนเป็นสนามแข่งขันซึ่งจะต้องมีแพ้มีชนะ และเขามีความรู้สึกว่าจะต้องชนะเสมอ ผู้เรียนคนอื่น ๆ จึงมักจะไม่นชอบที่จะมีส่วนร่วมกับผู้เรียนแบบนี้

6. แบบมีส่วนร่วม (Participant) ลักษณะของผู้เรียนแบบนี้คือ ต้องการที่จะเรียนรู้เนื้อหาวิชาและชอบเข้าชั้นเรียน มีความรับผิดชอบที่จะเรียนรู้ให้มากที่สุดจากชั้นเรียน และมีส่วนร่วมกับผู้อื่นทำตามที่ได้ตกลงร่วมกันไว้ ผู้เรียนแบบนี้รู้สึกว่าควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมในชั้นเรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่จะมีส่วนร่วมน้อยในกิจกรรมที่มีได้อยู่ในแนวทางของวิชาที่เรียน

โชว์ และ เบิร์ท (Show & Burt, 1979 อ้างถึงใน จินตนา ยูนิพันธ์, 2527) ได้ศึกษาค้นพบรูปแบบการเรียนของนักศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างรูปแบบการเรียนในรายวิชาว่า มีความแตกต่างกัน 2 แบบ คือ

1. นักศึกษาที่ศึกษาได้ดีในสถานการณ์ที่มีโครงสร้างชัดเจน (High Structure) จะมีลักษณะดังนี้

- 1.1 การเรียนการสอนขึ้นอยู่กับผู้สอน
- 1.2 เชื่อฟังและคล้อยตามผู้สอน
- 1.3 มีความรู้สึกกังวลใจว่าจะต้องพบปะกับผู้สอนเพื่อกำหนดเกณฑ์ในการเรียนการสอน
- 1.4 มีความต้องการที่จะรู้เกณฑ์ของผู้สอน
- 1.5 ขึ้นอยู่กับผู้สอนในการที่จะบอกความสำคัญของแต่ละหัวข้อที่จะเรียน
- 1.6 ขึ้นอยู่กับผู้สอนในการที่จะบอกความสัมพันธ์ของแต่ละหัวข้อที่จะเรียน

2. นักศึกษาที่ศึกษาได้ดีในสภาพการณ์ที่มีโครงสร้างที่ยืดหยุ่นได้ (Low Structure) จะมีลักษณะดังนี้

- 2.1 ตัดสินกระบวนการศึกษาด้วยตนเอง
- 2.2 ไม่สนใจหรือบางครั้งอาจต่อต้านผู้สอน

- 2.3 สนใจกับเกณฑ์ของตนเอง
- 2.4 ต้องการข้อมูลที่จะมาช่วยกำหนดเกณฑ์ในการเรียนการสอน
- 2.5 ชอบที่จะตัดสินใจด้วยตนเองเกี่ยวกับความสำคัญของแต่ละหัวข้อที่จะเรียน
- 2.6 ชอบที่ศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ของแต่ละหัวข้อที่จะเรียนด้วยตนเอง

นอกจากนี้ เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2523 อ้างถึงใน วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537) ได้แบ่งรูปแบบการเรียนของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของไทยไว้ 3 แบบ คือ

1. การเรียนแบบมาฆา เป็นการเรียนที่มีลักษณะอย่างแม่ป้อนลูก ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าอะไรให้ลำบาก เพราะถึงเวลาผู้สอนก็จะนำสูตรสำเร็จหรือศาสตร์สำเร็จรูปนั้นมาให้เอง ผู้สอนก็จะจำเนื้อหาวิชาจากตำรามาสอนผู้เรียน ซึ่งความสามารถของการจำจากตำราจะทำได้เพียงแค่อ้อยละ 70 ของเนื้อหาวิชาทั้งหมด ส่วนผู้เรียนก็จะสามารถรับความรู้ได้เพียงร้อยละ 49 ของผู้เขียนตำรา

2. การเรียนแบบย่ำยา เป็นการเรียนที่ผู้เรียนไม่ค่อยจะเอาใจใส่ในวิชาการมาตลอด อาจจะเป็นเพราะชอบทำกิจกรรมมากเกินไป จนกระทั่งไม่ค่อยได้เข้าชั้นเรียน เมื่อถึงเวลาใกล้สอบก็จะหยุดกิจกรรมต่างๆ ไว้ชั่วคราวแล้วก็เริ่มยาใหญ่ ในหัวสมองของตนเองพยายามจำอย่างยัดเยียดให้เพื่อนติวให้ฟัง เมื่อสอบเสร็จวิชาหนึ่งก็พยายามทำสมองให้ว่างเปล่า แล้วก็ยาใหญ่วิชาต่อไปที่ละวิชา ผู้เรียนประเภทนี้ เมื่อจบไปมักจะบ่นว่าไม่ได้ความรู้อะไร เท่าไร ไม่มีความมั่นใจในตนเอง ส่วนคุณลักษณะของผู้สอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนแบบนี้คือ ผู้สอนที่สนใจงานบริหารและงานข้างนอกมหาวิทยาลัย พอใกล้เวลาสอน ก็จะใช้วิธีการยาใหญ่เหมือนผู้เรียนเช่นเดียวกัน

3. การเรียนแบบไวไว ผู้ที่นิยมการเรียนแบบนี้ มักจะเป็นผู้ที่มีความคิดอันคับแคบและมักจะคิดว่าโลกนี้มีวิชาการแบบสำเร็จรูป ศาสตร์สำเร็จรูปที่บอกว่าอะไรดีไม่ดี อะไรควรทำไม่ควรทำ ผู้เรียนมักไม่สนใจกิจกรรมเสริมหลักสูตรเลย ไม่สนใจเหตุการณ์สิ่งแวดล้อมภายนอก มุ่งสนใจแต่วิชาการที่ผู้สอนสอน เพราะมีเป้าหมายว่าจะทำให้ได้เกรดดี ๆ จบไว ๆ บุคคลพวกนี้เมื่อจบออกไปแล้วทำงานไม่เป็น เมื่อพบกับคำถามหรือปัญหาอะไรที่ไม่ตรงกับที่เรียนมาจะจนปัญญาตอบไม่ได้ ส่วนผู้สอนที่นิยมการสอนแบบนี้มักจะเป็นผู้ที่เคยกระทำมาเช่นเดียวกับสมัยเมื่อเป็นผู้เรียน เมื่อมาเป็นผู้สอนแล้วก็ยังไม่สามารถคิดอะไรได้มากกว่าที่เคยเรียนมา

การแบ่งรูปแบบการเรียนของนักศึกษาแต่ละคนตามที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าบางรูปแบบก็คล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันไปบ้างในส่วนขงรายละเอียดปลีกย่อย แต่เมื่อพิจารณารูปแบบการเรียนของ กรรชาและไรซ์แมนน์แล้ว จะเห็นว่ารูปแบบการเรียนของกรรชาและไรซ์แมนน์นั้น มีความชัดเจนและ

ครอบคลุม มีความหมายดีกว่ารูปแบบการเรียนของนักการศึกษาคนอื่น ๆ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้รูปแบบการเรียนของ กราชาและไรซ์แมนน์ เป็นแบบอย่างในการวิจัยรูปแบบการเรียนของนักศึกษายาบาล คณะพยาบาลศาสตร์เมคคอร์มิก มหาวิทยาลัยพายัพ ในครั้งนี้

ลักษณะของผู้เรียน

ผู้เรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญในระบบการเรียนการสอน หากไม่มีผู้เรียน การเรียนการสอนก็จะมีไม่ได้ จึงจำเป็นที่ผู้สอนต้องทำความเข้าใจถึงลักษณะและธรรมชาติของผู้เรียน ซึ่งเป็นนักศึกษายาบาลและกำลังอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลายและวัยผู้ใหญ่ตอนต้น เพื่อประโยชน์ดังต่อไปนี้ (จินตนา ยูนิพันธ์ , 2527)

1. ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเหมาะสมขึ้น
2. ช่วยทำให้ช่องว่างระหว่างผู้เรียนและผู้สอนน้อยลง
3. ช่วยให้การจัดเนื้อหาวิชาเป็นไปตามลักษณะและความต้องการของผู้เรียน
4. การรู้จักภูมิหลังของผู้เรียน ช่วยให้ผู้สอนเข้าใจผู้เรียนมากขึ้น
5. ทำให้ผู้สอนสามารถให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมของนักศึกษาได้ถูกต้องเหมาะสม
6. ทำให้ผู้สอนสามารถทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อสร้างเสริมและเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้เรียนในทางที่ดีขึ้น
7. ทำให้ผู้สอนสามารถปรับปรุงเนื้อหาวิชาที่สอน ให้สอดคล้องกับหลักการดำเนินชีวิตในสังคมมากขึ้น

นักศึกษายาบาลเป็นผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา อยู่ในวัย 17-22 ปี หรือสูงกว่า ซึ่งนับว่ายังอยู่ในภาวะหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต โดยธรรมชาติแล้วจะเป็นผู้มีอารมณ์รุนแรง มีอุดมคติสูง ทนไม่ได้ต่อความอยุติธรรมของสังคม (วัลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา ,2530) มีความเป็นอิสระ สนใจสิ่งแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์กับกลุ่มสูง และมีความสามารถทางพุทธิปัญญาสูง (ไพฑูริย์ สิ้นลาร์ตัน , 2524)

วัลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530) ได้แบ่งลักษณะการเรียนของนิสิตนักศึกษา ตามสติปัญญาไว้ 4 ประเภท คือ

1. ประเภทเฉลียวฉลาดและไว นิสิตนักศึกษาประเภทนี้ มีความมั่นใจในตัวเองสูง สามารถมองเห็นเหตุและผลได้ชัดเจน รักการค้นคว้า ศึกษาด้วยตนเองโดยการอ่านและฟังการอภิปรายทางวิชาการในที่ต่าง ๆ มีความสนใจในสิ่งรอบด้าน มีความขยันหมั่นเพียรในการเรียน เพียงแต่อาจารย์

กล่าวถึงหัวข้อ ก็สามารถจะเข้าใจสาระข้อความที่จะอธิบายในหัวข้อต่าง ๆ นั้นได้เป็นอย่างดี สามารถรับรู้ได้รวดเร็ว นิสิตนักศึกษาประเภทนี้มีเพียงร้อยละ 5 ของกลุ่มทั้งหมด

2. ประเภทฉลาด นิสิตนักศึกษาประเภทนี้มีความพร้อมที่จะศึกษา มีความคิดเหตุผลดี สามารถเรียนได้ทุกแขนงวิชา เพียงแต่อาจารย์พูดถึงหัวข้อที่จะสอนและอธิบายเพิ่มเติมเพียงเล็กน้อยก็เข้าใจสาระที่อาจารย์ผู้สอนจะสอนได้เป็นอย่างดี นิสิตนักศึกษาในกลุ่มนี้มีเพียงร้อยละ 15 ของกลุ่มทั้งหมด

3. ประเภทปานกลาง นิสิตนักศึกษาประเภทนี้ มีความพร้อมบางประการสำหรับการศึกษา เช่น พร้อมด้านพื้นฐานความรู้ แต่ไม่พร้อมเรื่องอุปกรณ์และเงินค่าหน่วยกิต หรือพร้อมเรื่องการเงิน แต่ไม่พร้อมเรื่องวิธีการศึกษาระดับอุดมศึกษา ไม่เข้าใจวิธีการจดคำบรรยายจับประเด็นไม่เป็น ขาดการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง หรือบางกรณีไม่พร้อมด้านพื้นฐานการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษามาแล้ว ลักษณะนิสิตนักศึกษาประเภทนี้ อาจารย์ผู้สอนจำเป็นต้องบอกถึงหัวข้อที่จะสอน อธิบายสาระแต่ละหัวข้ออย่างชัดเจน พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ นิสิตนักศึกษาประเภทนี้มีประมาณร้อยละ 70 ของกลุ่มทั้งหมด

4. ประเภทอ่อน นิสิตนักศึกษาประเภทนี้ เป็นกลุ่มที่เรียนและรับรู้ค่อนข้างช้า อาจารย์ผู้สอนจะต้องอธิบายหัวข้อของการสอน เหตุผลที่สอน ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียน ขยายหัวข้อแต่ละหัวข้ออย่างชัดเจน ยกตัวอย่างประกอบ ให้ทำแบบฝึกหัด และอธิบายซ้ำหลายครั้งกว่าจะเข้าใจได้ ส่วนใหญ่กลุ่มนี้มักจะเข้าเรียนสม่ำเสมอ แต่ไม่เคยสอบได้คะแนนดีเลย นิสิตนักศึกษาในกลุ่มนี้มีประมาณร้อยละ 10 ของกลุ่มทั้งหมด

ลักษณะนิสิตนักศึกษา เกี่ยวกับระดับการเรียนมีหลายประเภทดังกล่าวแล้ว จึงเป็นเหตุให้การจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาประสบปัญหา กล่าวคือ ถ้าอาจารย์สอนเร็วไป นิสิตนักศึกษาประเภทปานกลางและประเภทอ่อนจะตามไม่ทัน ถ้าสอนช้าไปประเภทเฉลียวฉลาดและไวกับประเภทฉลาดก็จะเบื่อหน่าย แต่อย่างไรก็ตามในการสอนอาจารย์จำเป็นต้องยึดนิสิตนักศึกษาประเภทปานกลางเป็นหลัก และให้ทำงานเพิ่มเติม เมื่อสอนเสร็จแล้วอาจมอบหมายให้นิสิตนักศึกษาประเภทเฉลียวฉลาดและไวกับประเภทฉลาดช่วยแนะนำประเภทอ่อนในการทำแบบฝึกหัดต่อไป

ทองเรียน อมรัชกุล (2525) ได้ข้อสรุปงานวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับความแตกต่างของ นิสิตตามระดับชั้นปี ดังนี้

นิสิตชั้นปีที่ 1 เริ่มเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย หวังความสำเร็จในเชิงวิชาการ สนใจในการศึกษาหาความรู้ ความคิดต่าง ๆ ต้องการแสวงหาความเข้าใจตนเอง รวมทั้งแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง มีความเป็นมิตร ผูกพันช้อยู่กับเพื่อนฝูง ชอบรวมอยู่เป็นกลุ่ม เป็นผู้มีมนุษยธรรม สุภาพเรียบร้อย

ให้ความคุ้มครองและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความรู้สึกทั่วไปของนิสิตพวกนี้ คือ ทั้งกลัวทั้งตื่นเต้น นิสิตชั้นปีที่ 1 นี้ จะสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทุกประเภทในมหาวิทยาลัย

นิสิตชั้นปีที่ 2 เริ่มเกิดความไม่พอใจมหาวิทยาลัย บางกรณีอาจมีความรู้สึกเฉย ๆ เมื่อไม่ยินดียินร้ายต่อสภาพทั่วไปในมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพราะพวกนี้ถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับการเอาใจใส่ จนกระทั่งเกิดความรู้สึกขึ้นเองว่า ตนเองเป็นคนขาดความรับผิดชอบ ดังนั้นทางออกของนิสิตชั้นปีที่ 2 เหล่านี้ คือ การริเริ่มสร้างความเป็นแบบแผนของกลุ่มย่อยขึ้นมาจนเกิดเป็นวัฒนธรรมเพื่อนฝูงขึ้น (Peer Culture)

นิสิตชั้นปีที่ 3 นิสิตชั้นปีนี้มีวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของตนเองเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในลักษณะที่สูงมาก สำหรับกลุ่มชั้นปีที่ 3 ด้วยกันเอง อาจมีความคิดเห็นแตกแยกออกไปน้อยมาก มีค่านิยมคล้ายคลึงกัน และทุกคนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ลักษณะที่คล้ายนิสิตชั้นปีที่ 2 คือ ความไม่พอใจมหาวิทยาลัยในด้านต่าง ๆ รวมทั้งมีข้อวิพากษ์วิจารณ์มหาวิทยาลัยด้วย

นิสิตชั้นปีที่ 4 พวกนี้มีแนวโน้มที่จะเบนความสนใจออกไปจากมหาวิทยาลัยจะเข้ามาเพียงมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย เริ่มตั้งแต่ไม่สนใจวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของนิสิตรวมทั้งไม่ยอมมารับระเบียบประเพณีของนิสิตด้วยตัวเอง ส่วนใหญ่แล้ว จะสนใจแต่เรื่องส่วนตัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งชีวิตภายหลังสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยไปแล้ว

จากแนวความคิดในการแบ่งลักษณะของผู้เรียนในมหาวิทยาลัย พอจะสรุปได้ว่า ผู้เรียนมีความแตกต่างกันทางด้านความคิดสติปัญญา ทำให้มีลักษณะและวิธีการเรียนรู้หรือรูปแบบการเรียนรู้แตกต่างกันไป ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้จะส่งผลกระทบต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษาด้วยและนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ต่างกันจะมีลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อรูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาด้วยเช่นกัน จากการศึกษาของพรทิพย์ บุญรอด (2534) และจันทนา พรหมศิริ (2535) พบว่า นักศึกษาที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และจากผลการวิจัยของ ลักษณะนี้ มีเนนันท์ กับ รุจิเรศ ธนวิทย์ , (2528) พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีต่างกัน มีแบบการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบอื่นที่มีผลกระทบต่อรูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษา องค์ประกอบเหล่านั้น ได้แก่

อาชีพของบิดา-มารดา งานหรืออาชีพเป็นปัจจัยที่ห้าของชีวิต การทำงานเป็นส่วนหนึ่งของการมีชีวิตในสังคม ซึ่งจะทำให้ชีวิตมีความหมายมากขึ้น เพราะอาชีพเป็นแหล่งกำเนิดของรายได้ ถ้าบิดา

มารดาที่มีอาชีพที่ทำรายได้ให้กับครอบครัวมาก ก็จะมีความพร้อมสูงในการสนับสนุนบุตรทุกทาง เพื่อให้บุตรได้ศึกษาเล่าเรียนจนสำเร็จ จากการศึกษาของ บรูและดันแคน (Brau & Duncan , 1967 อ้างถึงใน Brusoski et.al., 1992) พบว่า ฐานะทางวิชาชีพและการศึกษาของบิดามารดา มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับระดับการศึกษาและความสำเร็จในการเล่าเรียนของบุตร

รายได้รวมของครอบครัว การศึกษาไม่ว่าจะเป็นระดับใดก็ตาม จำเป็นต้องใช้จ่ายเงิน อาจกล่าวได้ว่าระดับการศึกษายังสูงเท่าใด ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวยังมีความสำคัญในการกำหนดโอกาสในการศึกษามากขึ้นเท่านั้น จากการศึกษาของ เออร์ลิกและสตาร์รี่ (Erlick & Starry , 1973 อ้างถึงใน ลัดดา กิติวิภาต ,2530) พบว่า ความสำเร็จในการเรียนของบุตรมีความสัมพันธ์กับรายได้ครอบครัวอย่างมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของฮอบบ์ (Hobb , 1990 อ้างถึงใน Caldwell & Ginther , 1996) ซึ่งยืนยันว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นตัวทำนายที่ดีต่อความสำเร็จทางการศึกษา ถ้าฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ก็ทำนายถึงสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนนี้มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการเรียนของนักศึกษา (Dunn & Dunn , 1992 อ้างถึงใน Caldwell & Ginther , 1996)

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมานี้ ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนของนักศึกษานั้น เป็นผลมาจากคุณลักษณะและภูมิหลังของนักศึกษาที่มีความแตกต่างกัน การที่ผู้สอนได้รู้ถึงคุณลักษณะและภูมิหลังของนักศึกษา จะช่วยให้ผู้สอนมีความเข้าใจนักศึกษามากขึ้น และสามารถจัดรูปแบบการสอนให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนของนักศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้ระบบการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียนได้มากที่สุด

ผู้สอนและรูปแบบการสอน

ผู้สอน เป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนการสอน เพราะผู้สอนมีส่วนรับผิดชอบโดยตรงต่อการสอนหรือการผลิตบัณฑิต และประสิทธิภาพของผู้สอนจะขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดการสอนของผู้สอนเอง (สุกัญญา ศิริตันติกร ,2523) ฉะนั้นผู้สอน จึงต้องเป็นผู้มีความรู้ทางด้านวิชาการและวิธีสอน รวมทั้งเข้าใจในตัวผู้เรียนในด้านความพร้อม ความสนใจ ความต้องการ และรูปแบบการเรียนของผู้เรียน ดังที่ อุทุมพร ทองอุไทย (2523 อ้างถึงใน ไพฑูรย์ สิ้นสารัตน์ ,2539) ได้ศึกษา พบว่า ลักษณะอาจารย์มหาวิทยาลัยในอุดมคติของนิสิตครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีลักษณะที่สำคัญเรียงตามลำดับ คือ อาจารย์จะต้องมีความรู้แม่นยำในเนื้อหาที่สอน มีการเตรียมการสอนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน และมีเทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ เป็นกันเองกับผู้เรียน และมีความกระตือรือร้นอยู่เสมอ ซึ่ง

สอดคล้องกับคำกล่าวของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2523) ซึ่งกล่าวถึงคุณลักษณะของผู้สอนในระดับอุดมศึกษาไว้ว่า

1. ผู้สอน ควรจะมีความรู้ในเนื้อหาวิชา มองเห็นความสัมพันธ์และความสำคัญของความรู้ นั้น ๆ ต่อมนุษย์ สังคมและสิ่งแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันผู้สอนควรรู้จักผู้เรียนอย่างดี และถ้ารู้จักเป็น รายบุคคลได้ด้วยแล้วก็จะทำให้สอนได้ผลดียิ่งขึ้น
2. ผู้สอนควรมีความรักและความศรัทธา คือ ผู้สอนจะต้องมีความรักความศรัทธาในตัว ผู้เรียนมีความหวังดีและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ก้าวหน้าไปอย่างเต็มที่ และผู้สอนต้องมีความรักใน วิชาการที่ตนสอน เพลิดเพลินกับเนื้อหาวิชาการนั้น ๆ นอกจากนี้ ผู้สอนควรมีความรักและศรัทธาใน อาชีพอาจารย์มหาวิทยาลัย หรือสถาบันอุดมศึกษาอย่างแท้จริง
3. ผู้สอนควรมีความสามารถในการทำหรือปฏิบัติได้ หมายถึง ผู้สอนควรมีความสามารถ ทักษะของการดำเนินการสอนอย่างเพียงพอ วิธีที่จะเตรียมการสอน ดำเนินการสอน รวมทั้งการใช้ เครื่องมือต่าง ๆ ประกอบการสอน และการประเมินผล

ในการสอนทางพยาบาลศาสตร์นั้น จะประกอบด้วยการสอนในภาคทฤษฎี และการสอน ในภาคปฏิบัติหรือการสอนในคลินิก ซึ่ง พวงรัตน์ บุญญาบุรุษ (2525) ได้ชี้ให้เห็นถึงคุณลักษณะ 3 ประการ ของการเป็นผู้สอนพยาบาล คือ

1. ผู้สอนจะต้องมีอัธยาศัยในทางบวก มีความรู้สึกว่ามีค่าในฐานะเป็นบุคคลใน วิชาชีพการพยาบาล ในฐานะเป็นครูผู้สอน เป็นผู้มีความมั่นใจในการสอน มองตนเองและคนอื่นในรูปของ ความเจริญอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านวิชาชีพและส่วนบุคคล
2. ความรู้ ผู้สอนต้องเป็นผู้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในศาสตร์สาขาการพยาบาล และ ศาสตร์สาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสามารถประยุกต์ความรู้ทางทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติอย่างเกิดประโยชน์ และมีการติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง และที่จำเป็นคือต้องเป็นผู้มีความรู้ทางศึกษา ศาสตร์ มีความรู้ทางทฤษฎีการเรียนการสอน รวมทั้งมีความสามารถในการสอนด้วย
3. ความสามารถทางการพยาบาลในคลินิก ทั้งนี้เพราะวิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มี การบริการเป็นหลัก ดังนั้น ผู้สอนจะต้องเป็นผู้มีความสามารถทางการพยาบาล มีทักษะในการปฏิบัติ การพยาบาล สามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาได้และความสามารถในการให้การพยาบาล ในคลินิก จะต้องเป็นการพยาบาลในลักษณะสร้างสรรค์ ซึ่งจะต้องแสดงถึงความสามารถในข้อต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน

การสอนในระดับอุดมศึกษามีหลายรูปแบบแต่ละรูปแบบก็มีเทคนิคและวิธีการแตกต่างกันไป แต่ไม่ว่าผู้สอนจะสอนด้วยวิธีใดก็ตามสิ่งที่ผู้สอนปรารถนาก็คือ ต้องการสอนให้ผู้เรียน "สอบได้" หรือเปลี่ยนพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ฉะนั้น ผู้สอนต้องสนใจที่จะศึกษาวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพหรือวิธีสอนที่ดีที่สุด เพื่อจะได้นำไปใช้ในชั้นเรียน จากผลการวิจัยของครอนบาคและสโนว์ (Cronbach & Snow, 1977 อ้างถึงใน สุรงค์ โค้วตระกูล, 2536) เพื่อหารูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนที่มีลักษณะต่างกันจะชอบแบบการสอนที่ต่างกัน เช่น ผู้เรียนที่มีความวิตกกังวลสูง จะเรียนได้ดีถ้าใช้การสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง หรือใช้วิธีบรรยาย ส่วนผู้เรียนที่มีความวิตกกังวลต่ำ จะเรียนได้ดีโดยวิธีอภิปราย หรือการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นพอจะสรุปได้ว่าในการสอน ผู้สอนจำเป็นต้องคำนึงถึงลักษณะของผู้เรียน เพราะไม่มีวิธีสอนใดที่จะเหมาะสมกับผู้เรียนทุกคน ผู้สอนจึงต้องศึกษาหลักการสอนและวิธีการสอนอย่างกว้าง ๆ หลายรูปแบบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้มากขึ้น

รูปแบบการสอนโดยทั่วไป

ไพฑูรย์ สิ้นลาร์ตัน (2523) ได้กล่าวถึงรูปแบบการสอนว่า ผู้สอนแต่ละคนอาจจะมีความแตกต่างกันออกไปในการดำเนินการสอน แต่การสอนรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง คงไม่เหมาะกับทุกเรื่อง ทุกสถานที่และทุกเวลา ผู้สอนจึงควรเปิดใจวิเคราะห์รูปแบบของตนเองและพิจารณารูปแบบอื่น ๆ บ้าง ได้แก่

1. รูปแบบที่เน้นตัวผู้สอน (Teacher-Centered) รูปแบบนี้ถือว่าผู้สอนเป็นหลักของการสอน เป็นผู้กำหนดกิจกรรมในการสอน และตัดสินใจความถูกต้องในการเรียนการสอน ห้องเรียนเป็นสิ่งสำคัญ ผู้สอนเป็นศูนย์กลางของห้อง ที่นั่งคงที่ตายตัว วิธีการที่ใช้ในรูปแบบนี้ก็คือ การบรรยาย การอภิปรายที่เน้นตัวผู้สอน การทบทวนโดยผู้สอนคอยชี้แจงแนะนำ เป็นต้น

2. รูปแบบที่เน้นเนื้อหา (Content-Centered Instructor) รูปแบบการสอนที่ถือว่าเนื้อหาเป็นเรื่องสำคัญของการสอน เป้าหมายของการสอนให้ผู้เรียนรู้เนื้อหาให้มากไว้เป็นใช้ได้ ผู้สอนมีหน้าที่สำคัญ คือให้ความรู้แก่ผู้เรียนให้มากที่สุด โดยทั่วไปผู้สอนจะบรรยายโดยไม่สนใจเรื่องอื่น ๆ นอกจากเรื่องเนื้อหาเป็นจุดใหญ่ และจะบรรยายให้ได้ตามที่วางแผนเอาไว้ นอกจากนั้นก็อาจจะใช้เอกสารให้ตำรา หรือให้ผู้เรียนไปทำรายงานในลักษณะรวบรวม

3. รูปแบบที่เน้นเครื่องมือและอุปกรณ์ รูปแบบนี้ บางที่เรียกกันว่า รูปแบบอัตโนมัติ (Automated Environment) นั้น คือเน้นที่เครื่องช่วยสอน เน้นที่อุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เทป-สไลด์ บทเรียนสำเร็จรูป คอมพิวเตอร์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น รูปแบบนี้ น่าสนใจและทำให้การเรียนน่าตื่นเต้น แต่ถ้าใช้ประจำจะซ้ำซากและน่าเบื่อได้เช่นกัน และสิ้นเปลืองงบประมาณมาก

4. รูปแบบที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก (Person-Centered) รูปแบบนี้ถือว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนเป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนและส่งเสริม เรียนรู้การทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่ดี มีความก้าวหน้าทางความคิด และรู้จักเคารพใน ความคิดของคนอื่น ๆ วิธีการที่ใช้ในรูปแบบนี้ คือการอภิปรายแบบต่าง ๆ หรือที่เรียกกันว่าการสอน แบบกลุ่มย่อย การสัมมนา การจัดห้องเรียนเป็นวงกลม เป็นต้น

5. รูปแบบที่เน้นสุขภาพจิตของผู้เรียน (The Mental Health Pattern) มีเป้าหมาย ที่สำคัญคือ เน้นที่ทัศนคติและสุขภาพจิตของผู้เรียนเป็นสำคัญ การศึกษาโดยทั่วไปจะก่อให้เกิดความ คับข้องใจ ความเบื่อหน่าย และบางคนก็ท้อถอย การหันมกสนใจในสุขภาพจิตจึงมีความสำคัญมากขึ้น วิธีการเช่นนี้ ก็คือวิธีการที่เรียกกันว่า กลุ่มสัมพันธ์ (Group Dynamics) การศึกษาเป็นรายบุคคล (Case Study) การฝึกอบรมที่เรียกว่า Sensitivity Training เป็นต้น

6. รูปแบบที่เน้นตัวผู้เรียน (Learner-Centered) รูปแบบนี้ถือว่าเป้าหมายของการศึกษา คือตัวผู้เรียน และตัวผู้เรียนเป็นผู้ที่มีชีวิตจิตใจ มีการตัดสินใจ และมีเสรีภาพ จึงควรให้ผู้เรียนได้เลือก ได้ตัดสินใจ และเรียนด้วยตนเอง วิธีการที่ใช้ในรูปแบบนี้คือ การให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง (Independent Study) ศึกษาเป็นรายบุคคล การแบ่งกลุ่มโดยอิสระ การใช้ห้องสมุด ห้องทดลองอย่าง อิสระ มีห้องศึกษาส่วนตัว เป็นต้น

7. รูปแบบที่เน้นประสบการณ์จำลอง (Learning through Simulation) รูปแบบนี้ถือว่าการฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เหตุการณ์หรือได้ทดลองทำกิจกรรมบางอย่างแล้ว เมื่อจบออกไปเผชิญชีวิตจริง ก็จะทำได้ดีขึ้น วิธีการเช่นนี้ คือการใช้บทบาทการสมมติ (role-play) การฝึกปฏิบัติ (laboratory) การฝึกงาน การใช้เกมส์ การแบ่งกลุ่มแก้ปัญหา (Syndicate) ปัญหาในตะกร้า (In-basket Exercise) เป็นต้น

8. รูปแบบที่เน้นประสบการณ์จริง (Learning through Experience) ประสบการณ์จริง เป็นเป้าหมายอุดมคติของการศึกษา การศึกษาที่มีความหมายที่แท้จริง จะต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จาก ประสบการณ์ เพื่อผลการฝึกปฏิบัติโดยแท้จริง เช่น การดูงาน การฝึกปฏิบัติจริง ประสบการณ์จริง หรือ โครงการ Work-Study Program เป็นต้น

การเลือกใช้รูปแบบการสอน

จากรูปแบบการสอนดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่ารูปแบบการสอนแต่ละรูปแบบย่อมมีทั้งข้อดี และข้อเสีย การจะเลือกใช้รูปแบบการสอนใดนั้น ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้สอน เนื้อหา จุดมุ่งหมายในการสอน จำนวนและลักษณะของผู้เรียนรวมทั้งรูปแบบการเรียนของผู้เรียนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ อันจะละเลยไม่ได้ การเรียนการสอนจะบรรลุผลดีนั้นก็ต่อเมื่อรูปแบบการสอนของผู้สอนมีความสัมพันธ์ กับรูปแบบการเรียนของผู้เรียน ผู้สอนจึงต้องศึกษาและพัฒนา รูปแบบการสอน (Teaching Styles) ควบคู่ไปกับรูปแบบการเรียน (Learning Styles) ของผู้เรียน (ไพฑูริย์ สิ้นลาร์ตัน อ้างถึงใน พรชูลี อชาวบำรุง , 2525)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในต่างประเทศ

ครานสแตน และแมคคอร์ท (Cranstan & McCort , 1985) ได้ทำการศึกษาเชิงทดลอง โดยเปรียบเทียบแบบการคิดกับแบบการเรียนของนักศึกษาพยาบาล ระดับต่ำกว่าปริญญาตรีในวิทยาลัย พยาบาลอมาริลโล (Amarillo) โดยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาว่าระดับสัมฤทธิ์ผลของนักศึกษาพยาบาล จะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่วัดด้วยแบบการคิดของ ฮิลล์ (The Modified Joseph Hill Cognitive Style Map) กับกลุ่มที่วัดด้วยเครื่องมือวัดแบบการเรียน ของ กราชา และไรช์แมน (The Grasha and Reichman Student Learning Style Scales) กลุ่ม ตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาล จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม อย่างละ 30 คน กลุ่มควบคุมถูกประเมินด้วยเครื่องมือของฮิลล์ ขณะที่กลุ่มทดลองถูกประเมินด้วยเครื่องมือของกราชา และไรช์แมน และกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มนี้จะถูกแปรผลด้วยข้อมูลวิเคราะห์ผู้เรียน สำหรับคะแนน ผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาพยาบาลทั้ง 2 กลุ่ม ได้จากการประเมินผล 5 วิชาที่เรียนในเทอมนั้น ผลการ ศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่มนี้ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่าผลการประเมินค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ใน 4 วิชาจาก 5 วิชาของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม เล็กน้อย

บิชอป (Bishop ,1986) ได้ศึกษาแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาเพื่อนำมาใช้พัฒนานักศึกษาและสถาบัน โดยใช้เครื่องมือวัดแบบการเรียนรู้ 3 ชนิด คือ ของกราชาและไรช์แมนน์ (Grasha & Reichmann) ของโคลบ์ (Kolb) ของ ฮิลล์ (Hill) ผลการศึกษาพบว่า ในแบบการเรียนรู้ของกราชาและไรช์แมนน์นั้น นักศึกษาหญิงชอบการเรียนรู้แบบร่วมมือ แบบอิสระและแบบมีส่วนร่วม เมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง พบว่า นักศึกษาหญิงมีแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมากกว่านักศึกษาชาย จากแบบวัดของโคลบ์ พบว่า นักศึกษาหญิงมีความสามารถในการเปิดรับประสบการณ์ใหม่ และมีความสามารถในการนำไปใช้ ส่วนแบบวัดของฮิลล์ พบว่า นักศึกษาหญิงชอบการเรียนรู้โดยใช้การสังเกต และมีความสามารถในการใช้เหตุผลหลายรูปแบบ มีความตระหนักในตนเองและเห็นคุณค่าของเวลา

เวลล์ และ ฮิกส์ (Well & Higgs ,1990) ได้ศึกษาเปรียบเทียบแบบการเรียนรู้ และแบบการเรียนรู้ที่ชอบของนักศึกษาพยาบาลปริญญาตรี รวมทั้งสำรวจความเปลี่ยนแปลงของแบบการเรียนรู้ และแบบการเรียนรู้ที่ชอบจากภาคเรียนที่ 1 ถึง ภาคเรียนที่ 4 ใช้กลุ่มตัวอย่าง 154 คน โดยใช้เครื่องมือวัดแบบการเรียนรู้ของเกรกอรีค (The Gregore Style Delineator) พบว่ามีแบบการเรียนรู้ 2 แบบ ที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาคือแบบนามธรรมและแบบรูปธรรม แต่ไม่พบความเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญของคะแนนแบบการเรียนรู้จากภาคเรียนที่ 1 ถึง ภาคเรียนที่ 4 นักศึกษาได้แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของแบบการเรียนรู้ที่ชอบในวิธีเรียน 12 แบบ ค่าเฉลี่ยของวิธีเรียน 3 วิธี (สไลด์ กับฟิล์มภาพยนตร์ , การบรรยายสั้น ๆ กับคำถาม-คำตอบ , โทรทัศน์/ภาพยนตร์) ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ จากปีการศึกษาแรกถึงปีการศึกษาที่ 4

งานวิจัยในประเทศ

ลักษณะ มีชนะนันท์ และรุจิเรศ ชนุรักษ์ (2528) ได้ศึกษาวิจัยแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลโรงพยาบาลรามคำแหงดี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2526 จำนวน 275 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบวัดแบบการเรียนรู้ ของกราชาและไรช์แมนน์ (Grasha and Reichmann) ผลการศึกษา พบว่า นักศึกษาชอบแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือค่อนข้างสูง รองลงมาแบบมีส่วนร่วม แบบพึ่งพาและแบบอิสระ ในระดับปานกลาง และมีแบบการเรียนรู้แบบแข่งขัน แบบหลีกเลี่ยงในระดับต่ำ นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดมีแบบการเรียนรู้แบบพึ่งพาและแบบมีส่วนร่วมมากกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพฯ นักศึกษาที่มีผลการเรียนสูงชอบแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

แบบอิสระและแบบแข่งขัน ส่วนกลุ่มที่มีผลการเรียนต่ำ ใช้แบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ แบบพึ่งพาและแบบหลีกเลี่ยง นอกจากนี้ ยังพบว่านักศึกษาต่างระดับชั้นปีกัน มีแบบการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พรทิพย์ บุญรอด (2534) ได้ทำการศึกษาเรื่องแบบการเรียนรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร โดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 961 คน ใช้เครื่องมือวัดแบบการเรียนรู้ ของกรasha และไรช์แมนน์ (Grasha and Reichmann) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร ชอบแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสูงสุด ชอบแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือรองลงมา และชอบแบบการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยงน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่าแบบการเรียนรู้กับระดับชั้นปีไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ขณะที่สาขาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างก็มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 โดยที่นักศึกษาศาขาวิชามนุษยศาสตร์ จะชอบแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสูงสุด ขณะที่นักศึกษาศาขาวิชาสังคมศาสตร์ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ จะชอบแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสูงสุด สำหรับนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูงและระดับต่ำ จะชอบแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสูงสุด และนักศึกษาที่มีสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับกลาง จะชอบแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสูงสุด

จันทนา พรหมศิริ (2535) ได้ศึกษาแบบการเรียนรู้ของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยรวบรวมข้อมูลจากนิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,000 คน ด้วยแบบวัดการเรียนรู้ ของ กรasha และไรช์แมนน์ (Grasha and Reichmann) พบว่า นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ชอบแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสูงสุด และชอบแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมรองลงมา โดยชอบแบบการเรียนรู้แบบอิสระน้อยที่สุด จากการเปรียบเทียบแบบการเรียนรู้กับระดับชั้นปี สาขาวิชาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่าระดับชั้นปี และสาขาวิชา ไม่มีความสัมพันธ์กับแบบการเรียนรู้ที่ระดับนัยสำคัญ .05 และ .01 ตามลำดับ ขณะที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับแบบการเรียนรู้ที่ระดับนัยสำคัญ .01 กล่าวคือ นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ ชอบแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสูงสุด และชอบแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมรองลงมา โดยนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูงและระดับกลาง ชอบแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสูงสุด ขณะที่นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ชอบแบบการเรียนรู้แบบแข่งขันและแบบอิสระน้อยที่สุดเช่นกัน

จากเอกสารและงานวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษพยาบาล นั้น เป็นผลมาจากองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น ลักษณะของผู้เรียน อันได้แก่ ระดับชั้นปี ภูมิฐานะ

สัมฤทธิ์ผลทางการเรียน อาชีพของบิดามารดา และรายได้รวมของครอบครัว และยิ่งขึ้นอยู่กับผู้สอนและรูปแบบการสอนด้วย ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้มีผลกระทบต่อรูปแบบการเรียนของนักศึกษาพยาบาล ฉะนั้น อาจารย์หรือผู้สอน จะต้องให้ความสนใจและทำความเข้าใจถึงลักษณะความคิดของผู้เรียนหรือวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อจะได้นำข้อมูลมาเป็นประโยชน์ในการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนของคณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค ให้ดียิ่งขึ้น

PAYAP UNIVERSITY